

Mindre meddelelser

Iagttagelser godkendt af Sjældenhedsudvalget er mærket med en stjerne *
Records approved by the rarities-committee are marked with asterisks *

SKARREKLITS RIDER *RISSA TRIDACTYLA* YNGLER NU PÅ BULBJERG

I perioden fra 1973 frem til 1978 havde Riden gradvis etableret en koloni på den fritstående strandpille, Skarreklit, ud for Bulbjerg på Thy's nordkyst. I sommeren 1978 var kolonien nået op på 160 reder og omfattede således en meget væsentlig del af den danske ynglebestand (Asbirk, *Feltornitologen* 20: 127, 1978). Ved Skarreklits sammenstyrning i september 1978 blev der imidlertid sat en brat stopper for udbygningen af dette Danmarks eneste fuglefjeld, og man kunne frygte, at Riden skulle blive effektivt fordrevet fra denne del af landet. Gentagne besøg på stedet i sommeren 1979 har imidlertid vist, at det ikke nødvendigvis vil gå så galt.

Medio juni var en koncentreret forekomst på mindst tyve fugle tilsyneladende i fuld gang med at ruge på den nedre, lodrette del af Bulbjergs kystklint, der ikke tidligere har tiltrukket Riderne. Selv om de lavest rugende fugle kun befandt sig nogle få meter oppe på klinten, var det ikke muligt at studere kolonien nærmere, idet stranden under klinten var fuldstændigt under vand.

Den nu beboede del af klinten er — som Skarreklit var det — opbygget af bryozokalk (limsten) med tykke, sammenhængende flintlag, som danner talrige velegnede redepladser i form af smalle, ofte overdækkede hylder. I modsætning hertil er den øvre del af klinten opbygget af morænemateriale samt lidt flyvesand, der blot danner en mere eller mindre stejl, lidet attraktiv skråning ud mod havet.

Medio juli var rugning tilsyneladende stort set ophørt, men talrige Rider holdt stadig til på samme del af klinten, og placeringen af de formodede redepladser var tydeligt markeret af hvide gødningsdraperinger. Alle observerede Rider var fuldt udfarvede adulte fugle, der fløj til og fra klinten, men det var — igen på grund af vand — heller ikke denne gang muligt at komme hen til kolonien.

Medio august gjorde en usædvanlig lav vandstand i forbindelse med roligt vejr det imidlertid muligt at nærme sig kolonien noget mere — dog ikke uden anvendelse af badetøj. For første gang var det nu muligt at danne sig et overblik over koloniens størrelse. I hvert tilfælde 100 reder (men formodentlig betydeligt flere) var fordelt over ca. halvdelen af klintens længde, med den største koncentration lige midt på klinten. Kolonien var tæt besat med fugle, men tilsyneladende var der kun få juvenile — kun fire eksemplarer med typisk juvenil

vingetegning blev rent faktisk noteret. Ikke desto mindre må det konstateres, at Riden i sommeren 1979 for første gang har bragt unger på vingerne fra Bulbjerg.

Medvirkende til Ridernes nye store interesse for selve Bulbjerg kan muligvis være et tilsyneladende ændret erosionsmønster, der fuldstændigt har fjernet det løse strandmateriale under hele klinten, og derved effektivt har forhindret almindelig færdsel. De fem gange, jeg har besøgt lokaliteten siden sommeren 1978 har den i hvert fald været meget vanskeligt tilgængelig. På jævnlige besøg tidligere har færdsel altid været mulig, så selv om observationernes antal er begrænset, synes de alligevel at antyde

Fig. 1. Den centrale del af Ridekolonien på Bulbjerg (17/8 79); bemærk klintefodens manglende sedimentdække.

The Kittiwake colony on Bulbjerg, northern Jutland.

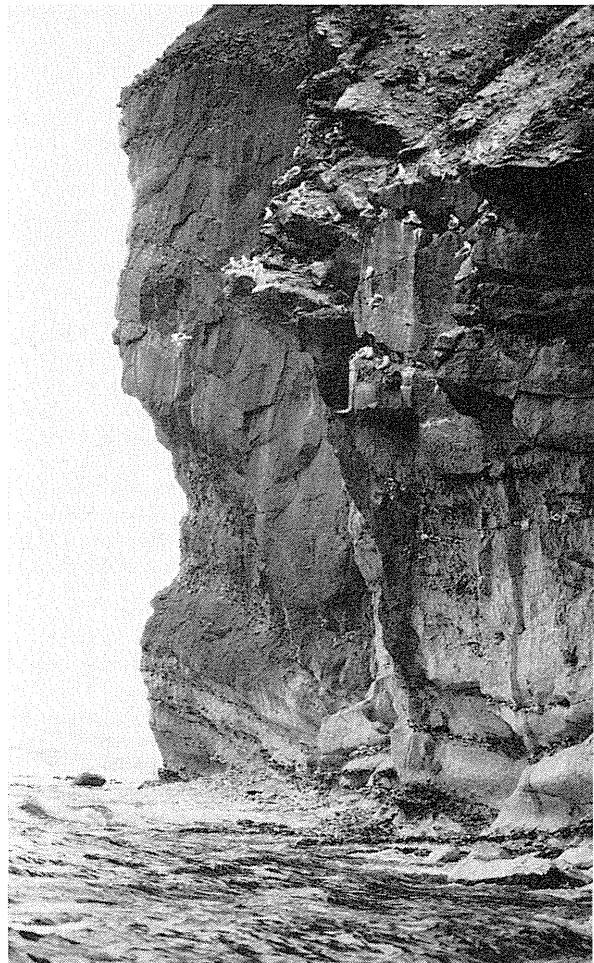

Fig. 2. Tre reder fra Ridekolonien på Bulbjerg (17/8 79).
Three Kittiwake nests on Bulbjerg, northern Jutland.

en væsentlig ændring i kysterosionen på dette sted. Tidspunktet samt hastigheden, hvormed Bulbjerg er blevet indtaget, antyder klart, at det direkte er kolonien fra Skarreklit, der er forsøgt reetableret på Bulbjerg — og altså foreløbig med betinget succes. Om det i det lange løb skal lykkes, synes at afhænge fuldstændigt af stabiliteten i det nye erosionsmønster.

Eckart Håkansson

Institut for historisk Geologi, Øster Voldgade 19,
1350 København K.

Summary: A new breeding site for the Kittiwake *Rissa tridactyla* is reported from the steep limestone cliff Bulbjerg, facing the North Sea in north-western Jutland. The colony first became established in 1979 with well over 100 nests. Difficulty of access has prevented close investigation, and so far no more than four juveniles have been positively identified in this colony. Very likely this new breeding site merely replaces a nearby site (Skarreklit) which was completely destroyed during a storm in September 1978.

(Der yngler kun Rider to andre steder i landet, nemlig i Hanstholm Havn og på Nordre Rønner. På Nordre Rønner ynglede ifølge Anders Pape Møller 81 par Rider i år. Det er desværre ikke lykkedes at få oplysning om, hvor stor bestanden har været i Hanstholm Havn. Eventuelle optællinger herfra modtages gerne af redaktionen. — SA).

SENE KULD AF SOLSORT *TURDUS MERULA*

Denne meddelelse omhandler tre kuld fra Nordjylland af Solsort. Alle yngleforsøg blev med succes afsluttet senere end normalt for arten.

Data om rederne foreligger som følger:

Den 5. september 1971 bemærkedes en rede med tre næsten flyvefærdige unger ved Aaen, Kraghede. Disse forlod reden cirka den 7. september.

Den 25. august 1978 iagttoges en hun fodrende unger i en rede ved Wittenberggård, Kraghede. Ungerne fløj fra reden cirka den 27. august.

Den 29. august 1978 kl. 12 blev en rede med to store unger og et æg tilset i Frederikshavn. Reden var placeret i omkring en meters højde i en fritstående tjørn. Hunnen var at se nær ved. Den 30. kl. 08.30 blev reden atter undersøgt. Ungerne var borte, og ægget lå tilbage. Det var af normal størrelse: 30,5 × 22,3 mm.

Første æg i de tre reder blev skønsmæssigt lagt henholdsvis den 10. august, den 30. juli og den 2. august, dersom rugetiden sættes til 13 dage (Myres, *Bird Study* 2:2-24, 1955), redetiden til 13 dage (Snow, *A study of Blackbirds*, London, 1958), og der regnes med et læggeinterval på en dag mellem æggene (Haftorn, *Norges fugler*, Oslo-Bergen-Tromsø, 1971).

En søgning i litteraturen antyder, at ovennævnte redefund er usædvanlige. Solsort ynglende i august er mig bekendt ikke rapporteret fra Danmark. Derimod omtaler Uddling (*Vår Fågelvärld* 14: 112-115, 1955) en rede fra primo august fra Kristianstad, Sverige; Glutz von Blotzheim (*Die Brutvögel der Schweiz*, Aarau, 1962) nævner fra Schweiz en ungefodring i reden den 13. september og en rugende hun den 12. oktober (senere opgav denne dog kullet); Gladkov omtaler (i Dement'ev, Gladkov et al., *The birds of the Soviet Union*, vol. 6, Jerusalem, 1968) en rede med tre æg den 18. august fra Armenske S.S.R., og Myres (1955, fig. 4 & 5) viser engelske kuld påbegyndt indtil den 3. august. Normalt anses ynglesæsonens afslutning at være sent i juli (Bannerman, *The Birds of the British Isles*, vol. 3, Edinburgh & London, 1954; Myres 1955; Snow

1958; Havlin, Zoologiske Listy 12: 195-216, 1963), men de fleste håndbøger, heriblandt de danske, oplyser ikke nærmere herom.

De nordjyske kuld kan ikke henregnes til de såkaldte »winter-layings« (Myres 1955), der er kendt bl.a. fra England (Snow, British Birds 48: 120-126, 1955; Snow 1958; Mayer-Gross, British Birds 57: 102-118, 1964) og New Zealand (Mc Kenzie, N. Z. Bird Notes 1:110-112 iflg. Gurr, Ibis 96:225-261, 1954).

Solsortens ynglesæson varierer i udstrækning fra år til år afhængigt af bl.a. vejrforholdene (Myres 1955, Snow 1958). Myres (1955) fandt, at antallet af påbegyndte kuld i en given femdages periode bestemmes delvist af de meteorologiske forhold cirka fem dage tidligere. Temperaturen såvel som nedbøren influerer i marts og april, mens kun nedbørmængden tilsyneladende har betydning i maj og juni. Snow (1958) oplyser, at en våd juni forlænger ynglesæsonen, og Mayer-Gross (1964) bemærker, at en nedbørsfattig juni måned efterfulgt af en nedbørsrig juli giver en væsentlig forøgelse i antallet af rapporter om sene yngleforsøg. Dette relateres til en større fødetilgang, idet regnorme, der er hovedføden for Solsort (Mayer-Gross 1964), i tørre og varme perioder bliver inaktive og ruller sig sammen til en kugle dybt nede i jorden (Storer et al., General Zoology, 5th ed., New York m.fl., 1972). Snow (1958) anfører også, at føde forefindes i rigeligere mængde i våde somre, men han bemærker, at ungerne godt nok mest fodres med regnorme først på sæsonen, men at der senere i maj-juni sker et brat fald i antallet og et skift til andre fødeemner som

f.eks. små invertebrater. Blandt de animalske fødebestanddele udgør regnorme ikke nogen væsentlig del i Tjekkosllovakiet (Havlin, Prace Brnenske Zakladny Ceskoslovenske Akademie Ved 34:1-48, 1962). Ægte tusindben, skolopendre og insekter er langt vigtigere. Imidlertid er det kun om foråret, at mere end halvdelen af føden er af dyrisk oprindelse.

Nedbørmængderne ved to nordjyske målestationer for perioderne omkring og før tidspunkterne for æglægningens påbegyndelse i de tre kuld er vist på fig. 1. Oplysningerne stammer fra Meteorologisk Institut (Ugeberetninger om nedbør m.m., 1971; Vejrberetning nr. 200-214, 1978). Det fremgår, at der var ret nedbørsrige dage omtrent fem dage før de beregnede æglægningsdatoer. Noget sikkert kan ikke siges om, hvorvidt så beskedne regnmængder, som der her er tale om, alene har kunnet fremkalde yngleforsøg. Det forefalder ikke videre sandsynligt.

Fuglen i Frederikshavn kan tænkes at have udnyttet frugt, der blev henkastet og tabt i gården bag et supermarked cirka 25 m fra redstedet. På Kraghede fouragerer Solsorte hver sommer ofte i ribs. I de rigtbærende buske er det ikke ualmindeligt, at en halv snes fugle æder. De voksne fugle, der yngede i august 1971, blev observeret i ribsene. Buskene findes omkring 25 m og 100 m fra de to reder, som her omtales. Ved tilfældet den 25. august 1978 var det en regnorm, hunnen bragte til reden. Bræstrup (i Blædel (red.), Nordens fugle i farver, bind 1, København, 1958), Havlin (1962) og Haftorn (1971) anfører, at Solsortens vigtigste føde i sensommeren og om efteråret er bær og frugter.

Anders Pape Møller har givet oplysningerne fra Kraghede samt kommenteret et udkast til denne meddelelse. Han takkes herfor.

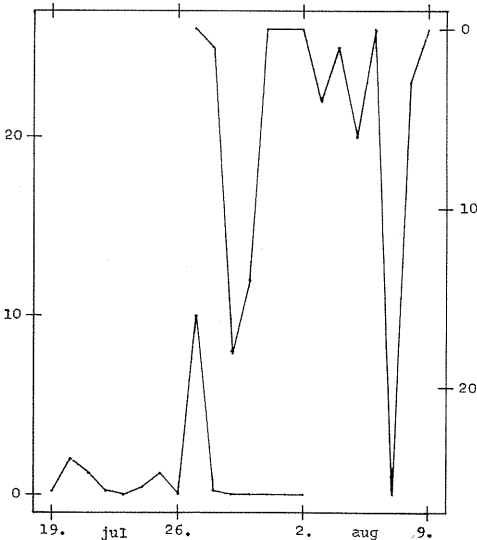
Arne Kiis
Kollegium 3, II, 119
Universitetsparken, 8000 Århus C.

Summary: Late breedings of blackbird *Turdus merula*. Three broods found in Northern Jutland during the nestling periods fledged on August 27 1978, August 30 1978 and September 7 1971.

The first egg in the nests are calculated to have been laid on July 30, August 2 and August 10, respectively. Blackbirds nesting in August have not been reported from Denmark before.

According to literature only two instances of breeding which may have been started later than August 10 are known: A female feeding a nestling on September 13 from Switzerland (Glutz von Blotzheim 1962) and a nest containing three eggs on August 18 from Armenia, U.S.S.R. (Dement'ev, Gladkov et al., 1968). None of these, however, are known to have fledged young successfully.

As rainfall and egg laying are positively correlated (Myres 1955), the precipitation has been investigated. Fig. 1. The Blackbirds may have exploited berries and fruits, which were abundant within a short range of the nests.

Figur 1. Nedbør i Tylstrup og Aalborg. (Abscisse: dato, ordinat: nedbør i mm; øverst Tylstrup 1971, nederst Aalborg 1978).
Precipitation in Northern Jutland. (Abscissa: date, ordinate: precipitation in mm; above 1971, below 1978).